

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Na podstawie art. 33 w związku z art. 33a regulaminu Sejmu niżej podpisani posłowie wnoszą projekt uchwały:

- w sprawie ustanowienia roku 2026 Rokiem Józefa Czapskiego.

Do reprezentowania wnioskodawców w pracach nad projektem uchwały upoważniamy panią poseł Urszulę Augustyn.

(-) Piotr Adamowicz; (-) Urszula Augustyn; (-) Sylwia Bielawska; (-) Paweł Bliźniuk; (-) Piotr Borys; (-) Marek Jan Chmielewski; (-) Alicja Chybicka; (-) Joanna Frydrych; (-) Konrad Frysztak; (-) Krzysztof Gadowski; (-) Marta Golbik; (-) Małgorzata Gromadzka; (-) Barbara Grygorcewicz; (-) Łukasz Horbatowski; (-) Patryk Jaskulski; (-) Marcin Józefaciuk; (-) Piotr Kandyba; (-) Jacek Karnowski; (-) Iwona Karolewska; (-) Katarzyna Kierzek-Koperska; (-) Ewa Kołodziej; (-) Zbigniew Konwiński; (-) Iwona Maria Kozłowska; (-) Maria Joanna Koźlakiewicz; (-) Iwona Małgorzata Krawczyk; (-) Wojciech Król; (-) Katarzyna Królak; (-) Marek Krzakała; (-) Adam Krzemiński; (-) Henryka Krzywonos-Strycharska; (-) Piotr Lachowicz; (-) Bożena Lisowska; (-) Alicja Łepkowska-Gołaś; (-) Alicja Łuczak; (-) Krystian Łuczak; (-) Dorota Marek; (-) Paweł Masełko; (-) Krzysztof Mieszkowski; (-) Jacek Niedźwiedzki; (-) Małgorzata Niemczyk; (-) Jolanta Niezgodzka; (-) Paweł Papke; (-) Karolina Pawliczak; (-) Krzysztof Piątkowski; (-) Katarzyna Maria Piekarska; (-) Lucjan Marek Pietrzczyk; (-) Elżbieta Anna Polak; (-) Mariusz Popielarz; (-) Magdalena Roguska; (-) Anna Sobolak; (-) Marek Sowa; (-) Paweł Suski; (-) Andrzej Szewiński; (-) Henryk Szopiński; (-) Łukasz Ściebiorowski; (-) Apoloniusz Tajner; (-) Aleksandra Karolina Uznańska-Wiśniewska; (-) Robert Wardała; (-) Adrian Witczak; (-) Anna Wojciechowska; (-) Bogusław Wołoszański; (-) Maciej Wróbel; (-) Bartosz Zawieja.

UCHWAŁA
SEJMU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

z dnia 2025 r.

w sprawie ustanowienia roku 2026 Rokiem Józefa Czapskiego

W 2026 roku przypada 130. rocznica urodzin Józefa Czapskiego, niezwykłego artysty, a zarazem „wielkiego Polaka i Europejczyka”. Czapski dał świadectwo zarówno okrucieństw, jak i piękna oraz pragnienia prawdy w XX wieku.

Józef Czapski (1896–1993) był wybitnym malarzem, jednym z czołowych przedstawicieli środowiska „kapistów”, które odegrało kluczową rolę w polskiej sztuce dwudziestolecia międzywojennego. Był także znakomitym pisarzem, autorem głębokich esejów o sztuce i literaturze oraz unikalnych dzienników obejmujących około trzystu zeszytów. Jako uczestnik wojny polsko-bolszewickiej został odznaczony Orderem Virtuti Militari. We wrześniu 1939 roku trafił do niewoli Armii Czerwonej, był świadkiem zbrodni katyńskiej i oficerem armii gen. Władysława Andersa. W swojej książce *Na nieludzkiej ziemi* przedstawił wstrząsający obraz Związku Sowieckiego w czasie II wojny światowej. Po wojnie, jako emigrant, współtworzył paryską „Kulturę” z Jerzym Giedroyciem.

Czapski był jednym z prekursorów pojednania polsko-ukraińskiego i idei zjednoczonej Europy. Już w latach 50. XX wieku próbował przekonywać „możnych tego świata” do budowy porozumienia między narodami. Jego życiorys, naznaczony arystokratycznym pochodzeniem – urodził się w Pradze i wychował pod Mińskiem – łączył się z najszczerzej demokratycznymi przekonaniami. Czapski czuł się równie dobrze w Warszawie, jak i w Paryżu, łącząc głęboką europejskość z polskim patriotyzmem.

W komunistycznej Polsce był uznawany za wroga i objęty zakazem publikacji. Jego twórczość powracała dzięki wydawnictwom podziemnym, a później za sprawą licznych publikacji i wystaw. Postać Józefa Czapskiego zasługuje na szerokie poznanie i może stanowić inspirację dla współczesnych, zwłaszcza młodych Polaków, w ich drodze do mądrej, świadomej polskości i jednocześnie otwartej europejskości.

W związku z wybitnym dorobkiem Józefa Czapskiego, Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, przekonany o wyjątkowym znaczeniu wykonanej przez Józefa Czapskiego pracy, ustanawia rok 2026 Rokiem Józefa Czapskiego.

Uzasadnienie

Urodzony w 1896 roku Józef Czapski, potomek europejskiego rodu, w którego genealogii odnaleźć można Czechów, Austriaków, Niemców i Rosjan, był Polakiem z wyboru.

Brał udział w I wojnie światowej, współtworząc I Pułk Ułanów Krechowieckich, gdzie poznał rotmistrza Władysława Andersa. Walczył również w wojnie polsko-bolszewickiej, za co został odznaczony Orderem Virtuti Militari. Po zakończeniu działań wojennych zapisał się do Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie. Wkrótce, wraz z innymi malarzami, m.in. Janem Cybisem, Zygmuntem Waliszewskim i Arturem Nacht-Samborskim, wyjechał do Paryża, gdzie współtworzył grupę „kapistów”. To środowisko artystyczne wywarło ogromny wpływ na polską sztukę przez kolejne dekady.

Okres twórczej aktywności Czapskiego w międzywojniu przerwała mobilizacja w sierpniu 1939 roku. 27 września 1939 roku dostał się do niewoli sowieckiej. Był więziony w Starobielsku, Pawliszczew Borze i Gрязowcu. Jako jeden z ostatnich jeńców opuścił obóz w Starobielsku, unikając rozstrzelania.

Po zwolnieniu z niewoli wstąpił do tworzącej się w ZSRR Armii Andersa, z którą przeszedł cały szlak bojowy. Jako szef Wydziału Propagandy i Informacji 2. Korpusu nadzorował pracę Jerzego Giedroycia, z czasem stając się jego bliskim współpracownikiem i przyjacielem. 5 października 1944 roku Czapski wystosował list otwarty do Jacques’a Maritaina i François Mauriac’a w sprawie dramatu Powstania Warszawskiego.

Od 1946 roku aż do śmierci był związany z Instytutem Literackim, najpierw w Rzymie, a później w Paryżu. Był jednym z autorów „Kultury” od pierwszego numeru. Jako malarz i rysownik Józef Czapski wyróżniał się wyjątkową wrażliwością. Był także wybitnym pisarzem, krytykiem sztuki i autorem unikalnych dzienników, obejmujących około trzystu zeszytów. Te dzieła, pełne rysunków, cytatów, autografów i wycinków, stanowią niezwykle kolaż, zamknięty w skromnych, płóciennie-kartonowych oprawkach.

Ocalały z masakry katyńskiej, Czapski stał się świadkiem historii i jednym z jej najważniejszych kronikarzy. Obok Gustawa Herlinga-Grudzińskiego i Aleksandra Sołżenicyna dał świadectwo sowieckim zbrodniom. Jego książka Na niehumanitarnej ziemi jest najczęściej tłumaczonym dziełem Czapskiego.

Adam Michnik pisał o nim: „Była w Czapskim hojność serca, życzliwość, wyrozumiałość i łagodność – był całkowicie wolny od nienawiści, potrzeby zemsty za krzywdy doznane przez jego pokolenie i jego osobiście. Ale był zarazem – przy swojej łagodności i dobroci – człowiekiem twardych zasad: był strażnikiem pamięci o zagłodzonych i zamordowanych w stalinowskim państwie. (...) Był wrażliwym artystą, któremu sumienie nie pozwalało milczeć, gdy spoglądał na draństwo i podłość, na skrzywdzonych i poniżonych”.

Józef Czapski pozostaje wybitnym twórcą i wyjątkowym człowiekiem. Jego postać nie tylko zasługuje na szerokie poznanie, ale także może inspirować współczesnych, zwłaszcza młode pokolenia, w ich drodze do mądrej, świadomej polskości i otwartej europejskości.